

Studenters bostadssituation påverkar studieresultaten

Bostadsbristen drabbar Sveriges studenter hårt. Enligt studentkårernas rapportering studerar sju av tio i städer som inte kan erbjuda dem en lämplig bostad, och var fjärde tackar nej till en utbildningsplats i brist på bostad. Men spelar var och när en student hittar boende egentligen någon roll för studieresultaten? Ett studentbostadslotteri i Lund ger ett tydligt svar. I Khaliliaraghi (2026) visar jag att de studenter som genom lotteri fick en prismässigt överkomlig studentbostad innan deras första termin började fick påtagligt högre betyg och oftare hamnade nära toppen av betygsfördelningen. Effekten tycks verka genom ökad boendestabilitet, mindre förvärvsarbete och kortare pendling.

NEGAR

KHALILIARAGHI

är doktor i nationalekonomi och verksam vid IFAU – Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering i Uppsala. Hennes forskning rör utbildningsekonomi.
negar.khaliliaraghi@ifau.uu.se

Varje sommar ställs tusentals nyantagna studenter inför samma problem: de har fått en plats vid ett universitet eller högskola men ingenstans att bo. Enligt uppgifter från Sveriges förenade studentkårer bor sju av tio studenter i städer som inte kan erbjuda dem en lämplig bostad inom rimlig tid (SFS 2024), och enligt mediers rapportering tackar var fjärde nej till en utbildningsplats för att de saknar boende (Sveriges Radio 2024). I Lund utgör studenter nära en tredjedel av befolkningen och bostadsbristen är särskilt stor. Men situationen i Lund är inget specialfall. Staden är ett tydligt exempel på en bostadsbrist som märks i studentstäder över hela Sverige, och för den delen även i större eller mindre utsträckning i stora delar av Europa. Situationen i Lund säger något om ett generellt problem för studenter på många platser.

Om boendet påverkar hur väl studenterna presterar är en fråga värd att ställa eftersom en enskild termins studieresultat kan ha betydande långsiktiga följder. Betygen påverkar inte bara vem som tar examen, utan kan också forma studenternas framtida yrkesbanor. Forskning visar att högre betyg, givet underliggande förmåga, ger högre ingångslöner, och att de som har få andra meriter att luta sig mot tjänar mest på högre betyg (Hansen m fl 2024). Insatserna rör därmed inte bara studenten själv, utan arbetskraftens samlade kompetens och samhällets avkastning på investeringar i utbildning.

Men att boendet faktiskt påverkar studieprestationen är inte självklart. Med tanke på den dokumenterade bristen på studentbostäder på den svenska hyresmarknaden, som är hårt reglerad och till stor del bygger på kösystem där det kan ta flera år att få ett förstahandskontrakt, är det en viktig fråga att undersöka. Bostadsbristen i kombination med att det ofta krävs lång kötid, och en avsaknad av en gemensam nationell studentbostadskö, leder

till att många studenter i stället ofta tvingas till att ta ett dyrt eller kortvarigt andrahandskontrakt, eller att pendla från närliggande orter. Bostadsbristen drabbar olika studenter olika hårt. Studenter från socioekonomiskt svagare förhållanden, som saknar sparkapital, familjestöd och de personliga nätverk som socioekonomiskt starkare studenter kan luta sig mot, har sämre förutsättningar att hantera höga hyror och har svårare att ta sig in på en komplicerad hyresmarknad. Bostadsbristen tenderar därför att förstärka redan existerande ojämlikheter. Den kan t o m påverka vem som över huvud taget väljer att läsa vidare. Många sökande tackar nej till sin utbildningsplats och överger sina planer i brist på någonstans att bo. Att bara jämföra studieresultat mellan dem som bor i en trygg och prismässigt överkomlig studentbostad med dem som inte gör det säger oss inte så mycket om boendets betydelse för studieresultat, eftersom grupperna sannolikt skiljer sig åt på en mängd sätt som vi inte kan observera och som även påverkar betygen.

Med tanke på vad som står på spel är det slående hur lite vi faktiskt vet om betydelsen av studenters bostadssituation. Den lilla kausala evidens som finns jämför studenter som bor på campus med dem som bor utanför, där effekterna tycks gå via delat boende i studentkorridorer och kontakter med andra studenter (Reynolds 2020; Turk och Gonzalez Canché 2019). Om tidpunkten för tillgång till och stabiliteten i en vanlig, prismässigt överkomlig bostad utanför campus har betydelse för studieresultaten är i stort sett utforskat, och mekanismerna är sannolikt helt andra. Effekten kan gå via kanaler som hyresnivåer, förvärvsarbete och tid till pendling snarare än via kamrateffekter i studentkorridorer.

Här kan studentbostadslotteriet i Lund hjälpa oss. AF Bostäder, en universitetsanknuten stiftelse och den största aktören på studentbostadsmarknaden i södra Sverige, håller varje sommar ett lotteri för nyantagna studenter. Var och en som anmäler sig får en slumpmässig köplacering. Till skillnad från den vanliga bostadskön, där hur länge man stått i kö är avgörande, är det en helt slumpmässig turordning som avgör möjligheten att få en av de bostäder som AF gör tillgängliga för lotteriets deltagare. Lotteriet avgör inte om en student får en prismässigt överkomlig bostad. Det avgör när. Eftersom den lottade placeringen är orelaterad till studentens bakgrund kan jag använda den för att fånga den kausala effekten av att ha någonstans att bo redan vid terminsstarten. Det är ovanligt att verkligheten bjuder på ett så pass rent naturligt experiment kring just boende.

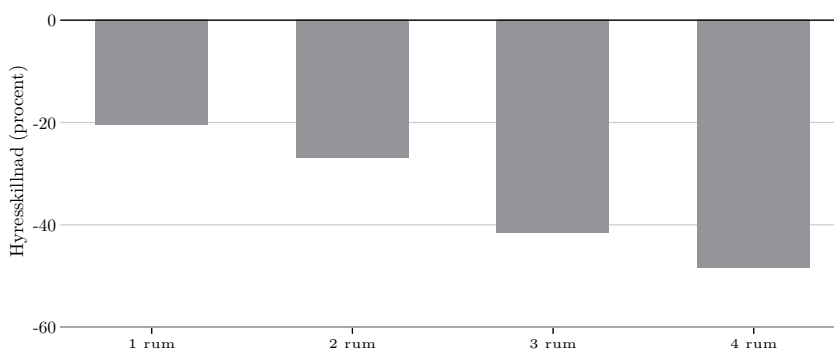
1. Att använda lotteriet för att fastställa en kausal effekt

Det som framför allt gör AF:s bostäder så eftertraktade är hyrorna. Bostäderna är påtagligt billigare än bostäder på den privata marknaden: en etta kostar runt 20 procent mindre än en motsvarande lägenhet i Lund, och skillnaden växer ytterligare för större lägenheter (figur 1). De är dessutom centralt belägna, en verklig fördel i en stad som är byggd kring sitt univer-

sitet, och de hyrs ut med trygga förstahandskontrakt. Alla nyantagna studenter, både svenska och internationella, får anmäla sig till lotteriet under en kort anmälningssperiod i juli varje år, efter antagningsbeskeden men före terminsstart. När anmälningssperioden stängt genomförs lotteriet, och varje deltagare tilldelas en köplacering i form av en tidsstämpel. Placeringen beror inte på när under perioden en student anmäler sig, så det ger ingen fördel att anmäla sig tidigt. När en bostad blir ledig ansöker intresserade studenter om den, och den med bästa slumpmässiga köplacering bland de sökande erbjuds den. En bättre köplacering innebär därför att man får en bostad tidigare.

För läsåret 2022/23 anmälde sig 2 546 nyantagna studenter. Drygt 200 bostäder hann bli tillgängliga innan läsåret började, så ungefär de 200 främsta i kön hade möjlighet att flytta in i en AF-bostad i september, om de sökte en ledig bostad. Jag utnyttjar detta genom att jämföra de som hamnade bland de 200 främsta med dem längre ner i kön. En placering i toppen av kön höjer sannolikheten att bo i studentbostad vid terminsstart med hela 66 procentenheter. Eftersom en bra placering gör det mycket mer sannolikt att få en bostad men utan att garantera en bostad, jämför jag inte direkt dem med och utan bostad. I stället använder jag en tvåstegs minsta-kvadratmetod (2SLS), med en indikator för att hamna bland de 200 första i bostadskön som instrument för att faktiskt ha en bostad vid terminsstart. Då köplaceringen är slumpmässig och orelaterad till allt som rör studenterna själva, är det svårt att tänka sig att den skulle påverka studenternas betyg på något annat sätt än via just tillgång till en bostad. Det ger mig fog att tolka sambandet som orsak och verkan snarare än en samvariation.

För att mäta studieresultaten använder jag betygsdata från Ladok, där jag beräknar varje students placering i klassens betygsfördelning, kompletterat med uppgifter om bakgrundsegenskaper från SCB. Från AF Bostäder får jag uppgifter om studenternas lotteriplacering, huruvida de har flyttat

Figur 1
Hyresskillnad mellan
AF Bostäders stu-
dentbostäder och pri-
vata hyresbostäder,
per lägenhetstyp

Anm: Figuren visar den procentuella skillnaden i genomsnittlig månadshyra mellan AF Bostäders studentbostäder och hyresbostäder i Lunds kommun, per lägenhetstyp. Negativa värden innebär att AF:s bostäder är billigare. Avser 2023.

Källa: Egna beräkningar baserade på AF Bostäders hyror och annonserade hyror från flera uthyrningsplattformar.

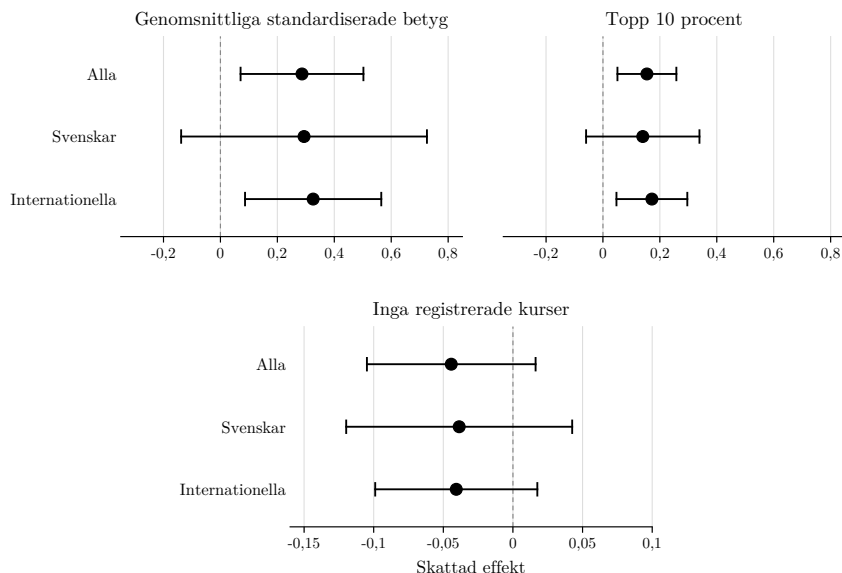
in i en AF-bostad och i så fall när, samt vilken typ av kontrakt och bostad de har. Betygen standardiseras inom varje kurs och vägs med kursernas poängomfattning. Jag genomförde dessutom månatliga enkäter bland deltagarna för att försöka förstå varför boendet spelar roll. Huvudurvalet består av de drygt 1 800 studenter som fick minst ett betygsatt resultat under höstterminen. Övriga ingår inte, eftersom en del läser kurser som bara ges med betyget godkänt eller underkänt, vilka lämnas utanför analysen, och andra får sina första betygsatta resultat senare, beroende på hur deras program är upplagt.

2. Tidig tillgång till bostad höjer betygen

Resultaten är tydliga. Studenter som flyttade in i en studentbostad till terminsstarten höjde sina genomsnittliga standardiserade betyg med 29 procent av en standardavvikelse, och deras sannolikhet att hamna bland de översta tio procenten i en kurs ökade med ungefär 43 procent (figur 2). För att sätta siffrorna i sammanhang, tänk dig en kurs där medelbetyget är 70 av 100 och betygen är spridda med en standardavvikelse på tio poäng. En effekt på 0,29 av en standardavvikelse motsvarar då ungefär tre extra procentenheter, tillräckligt för att lyfta en typisk student från mitten av C-intervallet mot ett B. Detta är stora effekter: förbättringen är drygt en och en halv gång så stor som vad ett betydande studiestödsprogram åstadkom i en välkänd studie av Angrist m fl (2009).

Det är värt att fråga om vissa studenter är mer beroende av detta än andra. Det finns skäl att tro att tidig tillgång till en prismässigt överkomlig bostad kan spela särskilt stor roll för dem som nyligen flyttat till Sverige. De anländer ofta med kort varsel, behärskar inte alltid svenska, är obekanta med den köbaserade hyresmarknaden och saknar både lokala nätverk och en svensk kredithistorik att luta sig mot. De kan dessutom möta misstänksamhet från privata hyresvärdar. För dessa studenter kan svårigheten att ordna boende på egen hand väga tyngre på studierna än för svenska studenter. När jag delar upp urvalet på svenska och nyanlända internationella studenter är punktskattningen för nyanlända studenter 32 procent av en standardavvikelse, jämfört med 29 procent för svenska studenter, även om den senare inte är statistiskt säkerställd. De två skattningarna är inte statistiskt skilda från varandra, så denna uppdelning bör läsas som tankeväckande snarare än definitivt fastställd.

När jag i stället tittar på studenter som fick en bostad senare, i oktober, november eller december, försvinner effekterna nästan helt. När dessa studenter väl får en bostad har de redan tagit smällen av bostadsbristen, och de fortsätter att betala för den terminen igenom. Utan en prismässigt överkomlig studentbostad kan de möta högre hyror, behöva ta ett arbete för att klara dem, pendla in från längre håll eller leva med den ständiga risken att snart behöva flytta igen. Var och en av dessa kan tvinga fram en avvägning, i tid, pengar eller fokus, som tas från studierna. Det är därför tidpunk-

Figur 2
Effekt av tidig tillgång till studentbostad på studieresultat, per grupp

Anm: Punktskattningar och 95-procentiga konfidensintervall från 2SLS-regressioner av respektive utfall på en indikator för att bo i studentbostad i september, med en lotteriplacering bland de 200 främsta som instrument. Betygen mäts i standardavvikelse, topp tio-utfallet som en sannolikhet, och utfallet ”Inga registrerade kurser” som andelen studenter som saknas i utbildningsdata. Skattningarna visas för hela urvalet (Alla), svenska studenter (Svenskar) och nyanlända internationella studenter (Internationella), utan kontrollvariabler.

Källa: Khaliliaraghi (2026).

ten spelar så stor roll. Tillgång till en bostad i oktober eller november kan inte motverka de kompromisser som redan gjorts under de avgörande första veckorna av terminen, då den förlorade studietiden med anledning av en sämre boendesituation redan satt sina spår. Det är alltså inte bara tillgång till en studentbostad som räknas, utan att få den i tid. Skadan stannar inte heller vid den första terminen: den svagare starten för studenter som inte fick en bostad innan terminsstart drar ner deras betyg över hela det första studieåret.

En sak som lotteriet däremot inte tycks påverka är om studenterna över huvud taget påbörjar sina studier vid Lunds universitet. Jag mäter detta som om en student saknas helt i utbildningsdata under det första året, alltså inte har registrerat sig för några kurser, vilket kan tyda på att hen har hoppat av, skjutit upp studistarten eller tagit ett uppehåll. Bland dem som inte hade fått en bostad före läsårets början ser jag ingen större benägenhet att vara frånvarande på detta sätt, och inte heller i någon av delgrupperna (figur 2). En trolig förklaring är att det svenska universitetssystemet är ovanligt flexibelt. Studenter kan sprida ut sina kurser över längre tid utan att formellt avbryta, så att en besvärlig boendesituation inte nödvändigtvis visar sig som avhopp utan som en långsammare och tyngre studiegång.

3. Varför spelar bostaden roll?

För att komma åt varför boendet spelar roll följde jag lotteriets deltagare med månatliga enkäter under året. Jag riktade särskild uppmärksamhet mot dem som ännu inte flyttat in i en AF-bostad, eftersom det är deras situation som visar betydelsen av tidig tillgång till en trygg bostad. Här framträder tre kanaler. Den första är arbete. Att arbeta vid sidan av studierna tenderar att tränga undan studietid och försämra betygen; studenter utan studentbostad möter högre hyror på den privata marknaden och kan behöva ta ett jobb för att klara dem. I linje med detta minskar tidig tillgång till en bostad sannolikheten för heltidsarbete med upp till tre procentenheter. Den andra är pendling. Alla AF:s bostäder ligger i Lund, så de som får en sådan bostad bor i betydligt högre grad i staden i stället för att pendla in från en grannort. Långa pendlingsresor har visat sig minska närvaron på föreläsningar och försämra studenternas akademiska och sociala etablering, som båda hänger samman med svagare resultat (Kobus m fl 2015).

Den tredje kanalen är stabiliteten i sig. AF:s kontrakt är förstahandsavtal som löper under hela studietiden och ger ett rättsligt skydd, till skillnad från de korta och ofta informella arrangemang studenter får pussla ihop på egen hand. Jag fångar detta i ett mått på boendestabilitet, byggt på hur länge en student kan bo kvar, typen av hyreskontrakt och hur lång uppsägningstid som krävs, sammanvägt till ett enda index. En studentbostad höjer det påtagligt. Den som har en trygg bostad delar också mer sällan sin bostad med andra, men det är svårt att tolka i termer av betyg, eftersom forskningen tyder på att delat boende både kan förbättra och försämra studieresultaten beroende på vem man bor med. Boendet tycks inte påverka hur ofta studenterna umgås med kurskamrater, så ett rikare socialt liv och kamrateffekter är knappast det som driver effekten på studieresultaten.

4. Slutsats

Debatten om bostadsbristen kretsar oftast kring högre hyror, segregation, mindre rörlighet på arbetsmarknaden och lägre tillväxt. Mina resultat pekar på ytterligare en dimension: bristen på en stabil och prismässigt överkomlig bostad vid studiестarten kan vara ett verkligt hinder för själva studierna. Genom att utnyttja ett lotteri som slumpade fram när studenter fick tillgång till en prismässigt överkomlig studentbostad visar jag i Khaliliaraghi (2026) att de som fick en studentbostad i tid fick högre betyg och oftare hamnade i toppen av klassens betygsfördelning. Det är tidpunkten, inte bara tillgången, som spelar roll. Att få en stabil och prismässigt överkomlig bostad sent tycks inte hjälpa.

Insatserna kan sträcka sig långt bortom en enda termins betyg. Svagare resultat i början kan bromsa uppbyggnaden av humankapital och försämra framtida studieresultat, och betygen i sig har betydelse för studenternas framtid, från fortsatta studier till att komma in på arbetsmarknaden. I den mån tidiga studieresultat påverkar färdigheter och produktivitet kan en

dålig start framtvingad av en osäker boendesituation sätta avtryck i form av lägre inkomster över ett helt arbetsliv. Det är en kedja av långsiktiga effekter som min studie inte kan mäta direkt, men som gör de tidiga störningarna av studenters studieprestationer värda att ta på allvar.

Det väcker en fråga för universitet och studentbostadsaktörer. Om tillgång till en prismässigt överkomlig bostad i tid till studiestarten har en positiv inverkan på studenternas studieresultat, kan dessa vinster i så fall bidra till att motivera kostnaden för att bygga och erbjuda fler sådana bostäder? Mina resultat kan däremot inte avgöra den frågan, eftersom de rör den akademiska effekten för enskilda studenter, snarare än huruvida det samhällsekonomiska värdet av det ökade humankapitalet och de högre framtida arbetsinkomsterna överväger kostnaden för att bygga fler bostäder. Men mina resultat antyder att frågan är värd att ställa. Två ytterligare frågor följer naturligt för framtida forskning: vad är betydelsen av respektive mekanism för de förbättrade studieresultaten, och hur stöttar man bäst de studenter som fortfarande står utan en ordnad bostad när de påbörjar sina studier?

Angrist, J, D Lang och P Oreopoulos (2009), "Incentives and Services for College Achievement: Evidence from a Randomized Trial", *American Economic Journal: Applied Economics*, vol 1, s 136–163.

Hansen, A T, U Hvidman och H H Sievertsen (2024), "Grades and Employer Learning", *Journal of Labor Economics*, vol 42, s 659–682.

Khaliliaraghi, N (2026), "Housing by Chance: The Academic Impacts of Lottery-based Access to Student Accommodation", IFAU Working Paper, Uppsala.

Kobus, M B W, J N van Ommeren och P Rietveld (2015), "Student Commute Time, University Presence and Academic Achievement", *Regional Science and Urban Economics*, vol 52, s 129–140.

Reynolds, C L (2020), "The Effect of Dormitory Residence during College on Student Outcomes", *Journal of Human Capital*, vol 14, s 249–289.

SFS (2024), *Bostadsrapport*, Sveriges förenade studentkårer, Stockholm.

Sveriges Radio (2024), "Var fjärde student avböjer studier på grund av bostadsbrist", www.sverigesradio.se.

Turk, J M och M S Gonzalez Canché (2019), "On-Campus Housing's Impact on Degree Completion and Upward Transfer in the Community College Sector", *Journal of Higher Education*, vol 90, s 244–271.

REFERENSER